

ВІДЗИВ

офіційного опонента Везенкової Ганни Іванівни,
кандидата психологічних наук, ст. викладача кафедри загальної та практичної
психології Ізмаїльського державного гуманітарного університету
на дисертацію Шиловой Ніни Ігорівни
«Розвиток цільової спрямованості особистості підлітка
у процесі туристичної діяльності»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук
зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Дослідження Ніни Ігорівни Шиловой, представлене на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук, присвячено цілком актуальній науково-практичній проблемі - спрямованості, зокрема цільової спрямованості особистості підлітка. Спрямованість - домінуюче відношення, підструктура особистості, яка, з одного боку, відноситься до вищих соціально-психологічних рівнів, а з іншого, виступає одним із провідних регуляторів поведінки. Спрямованість реалізується через внутрішню, суб'єктивну активність, яка вибірково виділяє смислову єдність ініціативної, індивідуально-типичної поведінки особистості, протистоячи випадковим обставинам. Замислюючись над особливостями свого внутрішнього світу, особистість прагне усвідомити свої власні потреби, прагнення, власні здібності, характер, мотиви, цілі які визначають її і орієнтують її на ті чи інші сфери життя, певну поведінку, діяльність, досягнення життєвих цілей. Оскільки спрямованість соціально обумовлена й формується в онтогенезі в процесі навчання й виховання підростаючого покоління, при підготовці його до життя, професійної та суспільної діяльності, то дослідження розвитку цільової спрямованості підлітків, від якої залежить якість життя зростаючої людини, її саморозвиток, внутрішні зміни та самореалізація є особливо актуальною проблемою.

Дисертанткою чітко визначено методологічні орієнтири дослідження, що й дозволило їй досить ґрунтовно, на наш погляд, окреслити психологічні особливості розвитку цільової спрямованості особистості підлітка.

Дисертація Н.І.Шиловой вирізняється чіткою і безсумнівною новизною, оскільки в ній комплексно досліджено феномен цільової спрямованості підлітка як виявлення розвитку особистісного потенціалу у зазначеному віці; представлено

структурні компоненти цільової спрямованості особистості підлітка, показники та рівні; теоретично обґрунтовані та емпірично виявлені позиції цільової спрямованості особистості підлітків; встановлено кореляційні зв'язки позицій цільової спрямованості особистості та рівнів розвитку компонентів цільової спрямованості; розроблено модель розвитку цільової спрямованості особистості підлітка, а також обґрунтовано та експериментально апробовано систему роботи з підвищення її рівня через активізацію структурних компонентів та розвитку особистісних якостей підлітків в умовах туристичної діяльності.

Робота добре структурована. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 203 джерела, з яких 9 іноземною мовою, та численних додатків. Представлений теоретико – емпіричний матеріал вдало проілюстрований рисунками, таблицями.

Так, у першому розділі «Теоретико – методологічні засади дослідження розвитку цільової спрямованості особистості підлітка у процесі туристичної діяльності» автор досить чітко, на підґрунті аналізу наукових джерел, визначає психологічну сутність ключових понять дослідження, а саме: «спрямованість», «цільова спрямованість», «позиції цільової спрямованості», «туристична діяльність». Дисертацію Н.І.Шилової вирізняє ґрунтовний аналіз основних наукових концепцій і теорій психологічних шкіл стосовно проблеми спрямованості особистості. Дисертанткою висвітлено особливості розвитку цільової спрямованості в підлітковому віці. Досить переконливо виглядає також теоретичний аналіз характеристик та основних складових цільової спрямованості особистості. Розкрито психологічні особливості туризму як чинника розвитку особистості підлітка.

У другому розділі «Результати емпіричного дослідження особливостей цільової спрямованості особистості підлітків та їх обговорення» представлені основні завдання емпіричного дослідження цільової спрямованості підлітків. До того ж, викладено загальну стратегію дослідження, описані основні його етапи. Як позитив слід відзначити ретельно підготовлену процедуру емпіричного дослідження та продуманість використання методів дослідження. Досить

коректно здійснено підбір психодіагностичних методик, визначена їх адекватність, взаємодоповнюваність.

На увагу заслуговують також представлені результати емпірично виявлених особливостей розвитку компонентів цільової спрямованості (емоційного, когнітивного, конативного, ціннісного) в особистості підлітків і визначені автором кількісні та якісні характеристики рівнів розвитку цільової спрямованості у підлітків.

Третій розділ дисертації «Психологічна корекція цільової спрямованості особистості підлітка в процесі туристичної діяльності» містить обґрунтування розвивальної програми корекції цільової спрямованості підлітка засобами туристичної діяльності; опис розробленої моделі етапів розвитку цільової спрямованості підлітків, змістовних та процесуальних аспектів програми роботи з підлітками з метою корекції структурних компонентів цільової спрямованості.

Суттєва позитивна динаміка розвитку компонентів та рівнів (позицій) цільової спрямованості у підлітків, яку досить повно автор демонструє у третьому розділі, не викликає сумніву щодо ефективності розробленої та використаної програми.

Загальні висновки дисертаційної роботи сформульовані логічно, переконливо, аргументовано. Мета дослідження досягнута, висунуті завдання успішно вирішені, гіпотеза підтверджена. Достовірність результатів й висновків дисертаційного дослідження забезпечені чіткістю теоретико-методологічних позицій, наявністю методик, ретельним експериментальним планом дослідження, репрезентативним об'ємом вибірки, якісно-кількісним аналізом отриманих результатів.

Слід відмітити, що нові теоретично значущі результати дослідження, отримані автором, поглиблюють уявлення про особливості розвитку цільової спрямованості особистості та сфер її впливу на розвиток навичок щодо досягнення поставлених цілей.

Не менш важливим, на наш погляд, є й практична значущість даного дослідження, яка полягає у впровадженні результатів і можливості їх використання у позашкільній роботі з учнями, батьками, вчителями, шкільним

психологами для забезпечення розвитку і збереження цільової спрямованості особистості підлітка.

Досить об'ємною вважаємо апробацію результатів дослідження, яка відбувалася шляхом обговорення на міжнародних, всеукраїнських наукових конференціях, семінарах, засіданнях кафедри та педагогічної ради Миколаївського обласного центру краєзнавства та екскурсій учнівської молоді.

Основний зміст дисертації та її результати відображенні у 12 одноосібних публікаціях автора, з них 7 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, 2 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях.

Відтак, представлене дослідження є послідовним за своєю структурою та завершеним. Воно проведено на достатньому теоретичному та експериментальному рівнях, поставлені в ньому завдання знайшли своє відображення і розв'язання.

Дисертаційна робота демонструє компетентність автора в питаннях, які розглядаються, здатність до аналітичної роботи та вміння сформулювати свою наукову позицію.

Автореферат дисертації ідентичний її основному змісту, повно й адекватно відображає основні положення дослідження.

Загалом, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Н.І.Шилової, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження та побажання.

1. У першому розділі, пункт 1.3 проаналізовані психологічні особливості формування спрямованості у підлітковому віці і вплив різних факторів на цей процес. Проте, хотілось би уточнити про вплив сімейного виховання та особливостей спілкування батьків з підлітком на процес розвитку спрямованості у зазначеному віковому періоді.

2. На наш погляд, робота значно виграла б, якби у пункті 2.2, другого розділу були представлені ще й гендерні особливості розвитку компонентів та рівнів цільової спрямованості у досліджуваних підлітків.

3. На с. 110 тексту дисертації зазначено, що система роботи з розвитку цільової спрямованості включала роботу з батьками, тренерами, практичним психологами. Проте, на сторінках дисертації не зовсім чітко представлено, яку

самою роботою було проведено з батьками. У зв'язку з цим постає питання, яка роль надавалась батькам в період реалізації програми розвитку цільової спрямованості підлітків і в чому вона проявлялась.

4. Робота, на жаль, не позбавлена технічних та стильових огріхів (с.17, 23, 30, 60, 66,105).

Всі вказані зауваження і побажання не знижують наукової й практичної цінності виконаного дослідження. Аналізуючи зміст роботи, вважаю, що дисертаційна робота Ніни Ігорівни Шилової є самостійним, завершеним, оригінальним науковим дослідженням, яке сприяє успішному розв'язанню важливої сучасної соціально-психологічної проблеми – діагностики та розвитку цільової спрямованості у підлітків.

Отже, дисертаційна робота Ніни Ігорівни Шилової «Розвиток цільової спрямованості особистості підлітка у процесі туристичної діяльності» відповідає встановленим вимогам щодо кандидатських дисертацій, а її автор - заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07. – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент,

Везенкова Ганна Іванівна,

кандидат психологічних наук,

старший викладач кафедри

загальної та практичної психології

Ізмаїльського державного

гуманітарного університету

Г.І.Везенкова

Підпис
засвідчую:
начальник ВК

